

projekt. Obecność na Walnym Zebraniu SBP i sympozjum wielu młodych biblistów, którzy w ostatnich latach opuścili renomowane uczelnie zagraniczne i krajowe pozwala myśleć z optymizmem o przyszłości tej dziedziny teologii w Polsce.

OCHRONA FUNKCJI WYCHOWAWCZEJ RODZINY W PRAWIE KANONICZNYM I PRAWIE POLSKIM

KONFERENCJA NAUKOWA

SPRAWOZDANIE

opr. Zbigniew Jaworski i Grzegorz Wejman

W dniach 4–5 września 2006 r. obradowała w Szczecinie konferencja naukowa zorganizowana przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Katedrę Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Szczecińskiego i Archidiecezję Szczecińsko – Kamieńską. Wraz z rozpoczęciem roku szkolnego uczestnicy konferencji zgromadzeni w auli Jana Pawła II poddali badaniom naukowym funkcję wychowawczą rodziny, a ściślej jej ochronę. W kwestii wychowania wypowiedzieli się czy to przez głoszenie referatów, czy to przez udział w dyskusji - najwyższe autorytety. Konferencję otworzył Ks. Abp dr Zygmunt Kamiński, Metropolita Szczecińsko – Kamieński, na zaproszenie którego do Szczecina przyjechali wybitni specjaliści z zakresu prawa kanonicznego i prawa polskiego.

Na ręce Prezesa SKP, ks. prof. dr. hab. Józefa Krukowskiego napłynęły liczne podziękowania za zorganizowania konferencji naukowej na najmłodszym w Polsce Wydziale Teologicznym US oraz gratulacje i życzenia z okazji XV rocznicy założenia stowarzyszenia. Listy gratulacyjne odczytał ks. dr Mirosław Sitarz, ich nadawcami byli: kard. Józef Glemp, Prymas Polski; kard. Stanisław Dziwisz; kard. Henryk Gulbinowicz; abp Józef Michalik, Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski; abp Józef Kowalczyk, Nuncjusz Apostolski w Polsce; abp Władysław Ziółtek; abp Wojciech Ziemia; grekokatolicki bp Stefan Mudryj z Iwanofrankowska; bp Antoni Dydycz; bp Stanisław Wielgus; bp Andrzej Dziuba; Stowarzyszenie Kanonistów ze Spiskiej Kapituły; Stowarzyszenie Kanonistów z Czech. Konferencja została zaplanowana na cztery sesje.

W pierwszej sesji, której przewodniczył bp prof. dr hab. Andrzej Dzięga, Biskup Sandomierski referat wygłosił kard. Zenon Grocholewski. Prefekt Kongregacji Wychowania Katolickiego przypomniał doktrynę Kościoła w zakresie wychowania. Prelegent wyeksponował pierwotne i niezbywalne prawo rodziców do wychowania potomstwa. To prawo nie może być zawłaszczane przez inne podmioty wychowujące. Kościół i państwo jedynie na zasadzie pomocniczości uczestniczą w wychowaniu. Szkoły katolickie i inne, w imieniu rodziców i na ich zlecenie, podejmują funkcję wychowawczą. Szkoła katolicka nie może zrezygnować z wykładania i proponowania religii katolickiej, co nie narusza prawa do wolności religijnej. Dostojny prelegent zaprezentował interesujące spektrum szkół, od przedszkola do uniwersytetu w różnych krajach. Wypowiedzi kardynała zostały ubogacone świadectwem wychowania, w takich miejscach jak: Tajlandia, Tajwan, Afryka Północna, czy Rumunia. W końcowej fazie referatu wspomniano główne zagrożenia wychowania, takie jak: sekularyzacja, relatywizm religijny, wadliwy nabór i formacja nauczycieli. Wychowawcy powinni mieć wystarczającą wiedzę, odpowiednie kwalifikacje oraz prowadzić życia duchowe. Drugi referat wygłosił bp dr Stanisław Stefanek z Łomży, znany specjalista w zakresie rodziny i żarliwy orędownik ochrony jej funkcji prokreacyjnej i wychowawczej. Prelegent przedstawił misję wychowawczą rodziny w programie pracy duszpasterskiej Episkopatu Polski. Podsumowując wszechstronną działalność Kościoła w tej materii, prelegent powiedział, iż Kościół w Polsce służy wychowaniu, na bazie prawdy ocenia funkcję wychowawczą oraz ofiarnie towarzyszy podmiotom wychowującym, czyli promuje wychowanie katolickie. Pierwszą sesję zamknął referat przedstawiony przez bpa Antoniego Dziemianko, Administratora Apostolskiego Archidiecezji Mińsko-Mohylewskiej. Prelegent referował ochronę funkcji wychowawczej rodziny w pracy Kościoła katolickiego na Białorusi. Sytuacja na Białorusi jest bardzo trudna ze względu na brak uregulowań prawnych, które uwzględniłyby naukę Kościoła w procesie wychowania. Państwo przejęło funkcje wychowawcze i prowadzi je w duchu ateistycznym. Dzieci i młodzież są poza domem, mało czasu spędzają z rodzicami, mają różne zajęcia dodatkowe. Wielkim problemem ujemnie wpływającym na wychowanie, na Białorusi jest alkoholizm oraz słabnąca nadzieja na poprawę istniejącej sytuacji.

Drugiej sesji przewodniczył ks. prof. dr hab. Józef Wroceński, Dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW. Pierwszy referat na temat: „Współdziałania Kościoła i państwa na rzecz funkcji wychowawczej rodziny” wygłosił wybitny specjalista z zakresu stosunku Kościół – państwo, ks. prof.

dr hab. Józef Krukowski. Prelegent rozpoczął od dobra wspólnego, następnie wnikliwie zinterpretował art. 53 Konstytucji RP, zapewniający każdemu wolność sumienia i religii, a szczególnie gwarantujący rodzicom prawo do wychowania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem oraz możliwość nauczania religii w szkole. W referacie przypomniano też art. 12 konkordatu, który uznaje prawo rodziców do religijnego wychowania dzieci oraz gwarantuje dla zainteresowanych naukę religii w ramach planu zajęć szkolnych i przedszkolnych. Sesję zakończył referat ks. prof. dr. hab. Stanisława Tymosza, pod tytułem: „Funkcja wychowawcza rodziny w uchwałach Drugiego Polskiego Synodu Plenarnego”. Synod obficie zaczerpnął z bogactwa *Vaticanum II* w sprawie funkcji wychowawczej. Rodzina jako wspólnota życia i miłości w szczególny sposób umacnia i rozwija człowieczeństwo u dzieci, budzi zaufanie oraz kształtuje osobowość.

Po drugiej sesji uczestnicy konferencji naukowej zebrali się w kościele seminaryjnym, gdzie pod przewodnictwem kard. Zenona Grocholewskiego była celebrowana Eucharystia, a homilię wygłosił bp Stanisław Stefanek. Tego samego dnia wieczorem odbyło się Walne Zebranie Stowarzyszenia Kanonistów Polskich. Stowarzyszenie powstałe w 1991 roku gromadzi ok. 500 osób duchownych i świeckich zajmujących się prawem kanonicznym, pochodzących z Polski, jak i z zagranicy. Stowarzyszenie wydaje swój biuletyn i organizuje każdego roku konferencję naukową w różnych diecezjach. Tematyka konferencji związana jest z aktualnymi zagadnieniami kanonicznymi. Stowarzyszenie utrzymuje się ze składek członkowskich.

W drugim dniu konferencji miały miejsce dwie sesje. Pierwszej przewodniczył ks. prof. dr hab. Józef Krzywda, Dyrektor Instytutu Prawa Kanonicznego PAT w Krakowie. Pierwszy referat w tej sesji wygłosił ks. prof. dr hab. Henryk Stawniak UKSW z Warszawy. Referent przedstawił prawa i obowiązki rodziców w zakresie moralnego i religijnego wychowania dzieci w Kodeksie Prawa Kanonicznego. W referacie nawiązał do kan. 1055 §1 KPK, gdzie przy określeniu małżeństwa znajduje się skierowanie wspólnoty małżeńskiej do zrodzenia i wychowania potomstwa *ad prolis generationem et educationem ordinatum*. Rodzice z tej racji, iż dali dzieciom życie są ich głównymi wychowawcami. Oni to proszą szkołę i Kościół o pomoc w dziele wychowania, które ma być wszechstronnym rozwojem z wychowaniem religijnym, moralnym i seksualnym łącznie. Drugi referat wygłosił prof. dr hab. Tadeusz Smoczyński z UAM w Poznaniu i z US. Temat referatu brzmiał: „Prawa i obowiązki rodziców względem małoletnich dzieci w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym”. Autor był zdania, że dobre rodziny kodeksów nie

potrzebują. W wychowaniu nie chodzi tylko o biologiczne przetrwanie, ale o integralny rozwój. Dziecko jest podmiotem prawa. Ma zdolność prawną od urodzenia, ale rodzice działają w jego imieniu. W ochronie funkcji wychowawczej chodzi szczególnie o pieczę nad osobą dziecka oraz nad majątkiem dziecka. Autor podkreślił wartość prawa natury, które jest respektowane przy tworzeniu prawa, ale przy orzekaniu – nie. Art. 48 Konstytucji RP podkreśla prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem i nakazuje uwzględniać stopień dojrzałości dziecka. Ograniczenie tego prawa może nastąpić tylko w przypadkach ustawowych i to prawomocnym orzeczeniem sądu. Rodzice jako przedstawiciele ustawowi sprawują władzę wychowawczą do pełnoletności dziecka.

Czwartej sesji przewodniczył ks. prof. dr hab. Edward Górecki z Papieńskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. Pierwszy z pięciu referatów w tej najdłuższej sesji wygłosił prof. dr hab. Leszek Stadniczenko z Uniwersytetu Opolskiego, który referował zagrożenia funkcji wychowawczej rodziny. Autor przypomniał, iż rodzina nie jest podmiotem prawa, ale jest podmiotem ochrony prawa. Więzy rodzinne powstają z więzów krwi (pokrewieństwo) i ważnego małżeństwa (powinowactwo). Rodzina w optyce współczesnej jest rozmyta, nieostra. Na pierwsze miejsce wybija się wolność i to niewłaściwie rozumiana. Każdy model rodziny wydaje się być zasadny, nawet osób tej samej płci. Rozwody są rozumiane przez niektórych jako emancypacja kobiet. Zagrożeniem dla polskiej rodziny staje się poligamia, która napływa z mentalności krajów arabskich. Dużym zagrożeniem są sekty. Są one tym bardziej niebezpieczne, że na gruncie prawa nie ma definicji sekty. Następny referat wygłosił ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski z UKSW. Referent przybliżył słuchaczom trudny problem nieważności małżeństwa z tytułu wykluczenia wychowania potomstwa. Autor nawiązał do wspomnianego kan. 1055 §1 KPK oraz kan. 226 §2 KPK, który rodzicom daje prawo i bardzo poważny obowiązek do wychowania dzieci oraz należyj troski o wychowanie chrześcijańskie, zgodnie z nauką przekazywaną przez Kościół. Pojawiło się pytanie o ważność małżeństwa w przypadku wykluczenia przez rodziców wychowania zgodnego z nauką Kościoła. Zdania były podzielone, odwoływano się do wyroków rotalnych i wypowiedzi autorytetów z zakresu prawa małżeńskiego. Autor referatu pozostał przy opinii, iż wystarczy ogólne otwarcie się rodziców na wychowanie chrześcijańskie swoich dzieci. Brak dokładnego oświadczenia tego wychowania nie narusza zgody małżeńskiej. Nawet w małżeństwach mieszanych tzn. gdy jedna strona jest nieochrzczona albo jest innej religii lub wyznania – obie strony powinny być pouczone

o celach i istotnych przymiotach małżeństwa, których nie może wykluczyć żadna ze stron, (por. kan. 1125, 3° KPK). Nieważnością małżeństwa skutkuje wykluczenie wychowania potomstwa w zakresie fizycznym np. matka lub ojciec nie chcą podjąć trudu związanego z pojawieniem się dziecka nawet *nasciturusa*. Oczywiście muszą być spełnione wszystkie elementy symulacji częściowej. Następny referat w ostatniej sesji wygłosił ks. dr Andrzej Maćkowski US. Prelegent zgłębił problematykę związaną z misją kanoniczną dla nauczycieli religii. Adresatami tego tematu powinni być wszyscy zaangażowani w katechizację na progu nowego roku katechetycznego. Biskup diecezjalny może zlecić nauczanie katechetyczne różnym osobom. To posłannictwo prawnie – kościelne do nauczania religii *missio canonica* może być udzielone tylko osobom wypełniającym konkretne warunki. Z chwilą utraty zdolności katechizowania biskup może cofnąć misję kanoniczną. Kan. 780 obliguje ordynariuszy miejsca, aby troszczyli się o *continua formatio* zatrudnionych katechetów. Katecheci winni poznać naukę katolicką oraz przyswoić sobie teoretycznie i praktycznie zasady dyscyplin pedagogicznych. Czwarty referat w tej sesji wygłosił ks. dr Zbigniew Jaworski z Sądu Metropolitalnego Szczecińsko – Kamieńskiego. Przedmiotem referatu była problematyka związana z odpowiedzialnością rodziny za powołania kapłańskie. Rodzina jako osobowa wspólnota życia i miłości, która jest oparta na nierozdzielalnym małżeństwie mężczyzny i kobiety jest tym środowiskiem, w którym człowiek może narodzić się z godnością oraz wzrastać i rozwijać się w sposób integralny. Odpowiedzialność rodziny za powołania kapłańskie nie jest odpowiedzialnością bezpośrednią i wyłączną, ale pośrednią i kumulatywną, to znaczy występującą w łączności z *vocatio Dei* i *acceptatio Ecclesiae*. Jeśli Bóg udzieli daru powołania, to rodzina chrześcijańska ma obowiązek pomóc rozpoznać te naturalne i nadprzyrodzone objawy powołania, nie sprzeciwiać się ani nie utrudniać wejścia na drogę powołania, a także wszechstronnie wspierać powołanego do kapłaństwa. Ten pośredni obowiązek ciążyący w pierwszej kolejności na rodzicach, nie może w żaden sposób naruszać wolności człowieka do wyboru własnego stanu życia. Następnie podjęto próbę określenia troski rodziny o osoby już wyświęcone. Zagadnienie najpierw zostało przedstawione od pozytywnej strony, wskazując na kapłana, który ma być przyjacielem Chrystusa, a następnie poruszono zagadnienie roli rodziny w przypadku porzucenia powołania przez kapłana lub zamazania jego tożsamości. Kan. 233 §1 KPK stanowi, iż na całej wspólnotie chrześcijańskiej spoczywa obowiązek troski o powołania, ale szczególnie wiąże on chrześcijańską rodzinę. Piąty referat wygłosił ks. prof. dr hab. Artur Mezglewski z KUL-u. Temat

referatu: „Zadania szkoły w zakresie wychowania”. Autor referatu wskazywał na odpowiedzialne korzystanie z nazwy: „szkoła katolicka” Raczej proponował nazwy niezawierające przymiotnika „katolicka”, ale np. „szkoły salezjańskie”, które też wychowują w duchu katolickim. Szkoła nie może tylko informować, ale formować, czyli zdobywaniu wiedzy ma towarzyszyć integracja osobowości dzieci i młodzieży, a także postęp w dziedzinie religijno – moralnej.

W imieniu uczestników najpiękniejsze podziękowania kierujemy na ręce Pasterza Ks. Arcybiskupa Zygmunta Kamińskiego, Metropolity Szczecińsko – Kamieńskiego i Wielkiego Kanclerza Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego, który w dowód wdzięczności został przyjęty do grona członków honorowych Stowarzyszenia Kanonistów Polskich.